

Landbruks- og matdepartementet
Boks 8007 Dep
0030 Oslo

Oslo, 1. desember 2011

Høringsvar NOU 2011: 4 "Mat, makt og avmakt – om styrkeforholdene i verdikjeden for mat"

Det vises til høringsbrev datert 7. juni 2011 fra Landbruks- og matdepartementet (LMD).

De største medlemmer i Norges Colonialgrossisters Forbund (NCF) er ICA Norge AS og NorgesGruppen ASA. Disse representerer til sammen nærmere 60 % av omsetningen av dagligvarer i Norge til dagligvarebutikker, servicebutikker og storhusholdninger.

Utviklingen - og styrkeforholdet - mellom dagligvareindustri og dagligvarehandel i Norge - nå i god balanse

Noe grovt gjengitt er utviklingen i etterkrigstiden preget av en maktforskyvning fra industrimakt - til grossistmakt - til detaljistmakt frem til 90-tallet. - Så kom noenlunde parallelt integreringen mellom grossist og detaljist innenfor handelen (og som vi i dag da benevner "handelen"), og på den andre siden større fusjoner og oppkjøp innenfor industrien, herunder et landbrukssamvirke som koordinerte seg på tvers av sin kjede.

- Denne utviklingen har i dag endt opp i et balanseforhold som domineres av store aktører på industri- og handelsleddet i dagligvarebransjen, og med en sterk konkurranse dem i mellom.

- Det er dette overordnede bildet som må være førende for senere resonnementer og konklusjoner.

Matkjedeutvalget konkluderer på svært sviktende grunnlag - overvekker anonyme kilder i forhold til åpne forskningsrapporter

Konkret vil vi anføre flg. svakheter i vurderingsgrunnlaget som vil gi ditto feilkilder mht konklusjoner:

1. Mandatet var begrenset til kun en del av verdikjeden. Ingen andre land i Europa som har gjort tilsvarende studier, har gjort tilsvarende avgrensninger. Når en så vidt dominerende del av verdikjeden utelates, er det umulig å få et fullstendig bilde av forholdene og konklusjonene blir deretter.

Videre er mandatet formulert i betydelig grad som en forhåndsbestemt veiviser i den forstand at oppdragsgiverne synes å vite hvilke konklusjoner de vil ha. Sammendraget av utvalgets rapport er politisk og skjevformet.

2. Utvalget velger i stor grad ikke å kommentere - og ikke se betydningen av - norsk butikkstruktur, både hva angår positive og evt. negative konsekvenser. - Norge har den tettste/mest finmaskede butikkstrukturen i Europa. Dette er åpenbart en styrke sett i forhold til norsk distriktspolitikk/sikre spredd bosetting og butikktilgjengelighet som grunnlag for dette - noe utvalget i stor grad overser. - Utvalget glemmer tilsynelatende også priseffekten av å distribuere over Europas lengste avstander til Europas minste butikker.
3. Utvalgets konklusjoner - og grunnlag for disse - hva angår evt. høye matpriser, er svært mangelfulle. Utvalgets "analyse" baserer seg på et fåtall varer av et utvalg på over 20 000 varer, det blir ikke riktig eller representativt. Når så mandatet utelukker en analyse av årsaksforhold knyttet til landbrukspolitiske mål, importvern osv. , blir dette et ikke troverdig bilde.
4. Likeledes er utvalgets konklusjoner hva angår vareutvalg - om det evt er for lite/smalt, like lite faktabasert i representativ forstand. - Sammenligningen for eksempel med Sverige er ikke " epler mot epler". En svensk gjennomsnittsbutikk er vesentlig større enn en norsk gjennomsnittsbutikk (ref norsk butikk tetthet) og er slik sett overhodet ikke sammenlignbare. - Våre medlemmer som dels samarbeider med - og dels er eid av - svenske aktører, har sammenlignet like butikker innenfor samme kjedeprofiler og det er entydige konklusjoner om at vareutvalget er ganske identisk.
5. Det fremgår ikke i utvalgets rapport at det er virksom og hard konkurranse mellom grupperingene/konsernene i dagligvarehandelen og at nettopp virksom konkurranse er det sentrale kriterium for effektiv ressursutnyttelse og for tilfredsstillelse av forbrukernes interesse når det gjelder pris og kvalitet/vareutvalg.
6. Våre merknader støttes av flere forskere, ref bl.a. rapporten "Dagligvarehandel og mat 2011" (samling av artikler knyttet til problemstillinger utvalget har behandlet).
7. Vår overordnede konklusjon på dette punktet blir: Utvalgets innstilling baserer seg på kun en del av markedet/verdikjeden og blir slik sett alt for snever. Konklusjonene som trekkes er i stor grad lite basert på et representativt faktamateriale og mye på de anonyme kildene som har uttalt seg til KPMG - og utvalgets konklusjoner må på dette grunnlaget bli fortegnete/eller gale.

Matkjedeutvalgets viktigste forslag - hvor er vi uenige og hvorfor

Om lovforslaget

- Som vi innledningsvis påpekte, har vi i dag et dagligvaremarked preget av balanse i styrkeforholdene mellom handel og industri
- Et marked i ubalanse vil kunne kreve lovmessige inngrep for å rette opp skjevheter i konkurransebildet - den situasjonen eksisterer ikke i Norge i dag
- En lovregulering av et marked preget av noenlunde jevnbyrdig konkurranse vil etter all økonomisk teori ikke medføre mer konkurranse, men risiko for mindre konkurranse og mer regulering som ikke gir tilsiktede konkurranseeffekter
- Utvalgets mandat omfattet også "effektiv ressursutnyttelse", en del av mandatet utvalget har sagt lite om. En lovmessig inngripen i en fri konkurransemodell fremmer sjelden optimal ressursutnyttelse
- Vi mener følgelig at en lovregulering som foreslått vil kunne virke mot sin hensikt og vårt standpunkt støttes av økonomisk teori

Om alternativer til lovforslaget og hvordan andre land/og EU har forholdt seg tilsvarende problemstillinger

- Bransjen er splittet i sitt syn. - Handelen sier nei til lov, men deler av handelen foreslår frivillige retningslinjer for god handelsskikk /Codex
- Industriens organisasjon sier ja til lov, men store deler av industrien selv stiller seg tvilende og ser vel så positivt på en Codex-ordning
- Prinsipielt bør enhver aktør selv rydde opp i evt. uønskede forhold og vise ansvar i så måte. Slik sett støtter vi en Codex
- Engelske erfaringer med lovreguleringer er pt ikke mange, men ei heller overbevisende så langt
- EU's High Level Forum (hvor Einar Steensnæs selv er med) støtter frivillige retningslinjer. Disse betegnes som "principles of good practice in vertical relationships and examples of fair and unfair practices". Dette forumet anbefaler klart og entydig en dialog/evt. frivillige retningslinjer/ Codex for å løse utfordringene (i motsetning til lovregulering):
 - "The members of the multi-stakeholder dialogue believe that these principles of good practice provide a framework for doing business that respects contractual freedom and ensures competitiveness, trust and continuity, all required for business development, innovation and the three pillars of sustainability (economic, social and environmental). Ultimately these will benefit consumers and society at large". - Klarere kan det ikke sies.

Om ombudsmann

- Et unødvendig forslag sett i lys av eksisterende lovgivning
- Hvis behov for sterkere innsyn, bør Konkurransetilsynet styrkes og ikke spre ulike tilsyn på flere tilsynsmyndigheter
- Prinsippet om avtalefrihet i handel mellom næringsdrivende er grunnleggende og det foreligger ikke og det foreligger ikke dokumentasjon som tilsier behov for særlige lovregler for dagligvaresektoren.

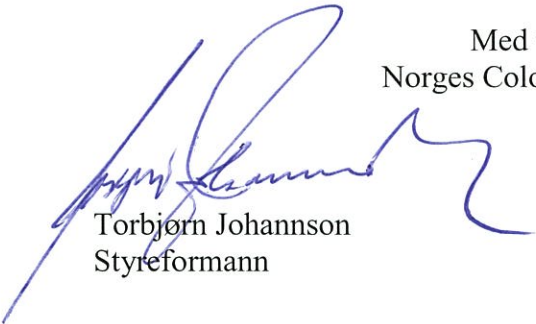
Om prisportal

- En ideelt sett god ide og det eneste forslag som utvalget egentlig har for å styrke forbrukerens interesser (de fleste forslagene går jo på å styrke industriens interesser)
- Vi mener imidlertid at en prisportal i praksis vil virke mot sin hensikt og ikke gi bedre forbrukeroversikt og går derfor i mot forslaget
- En prisportal vil gi en ensidig fokus på noen varer - og ikke et troverdig bilde av de over 20 000 varene som er på markedet
- Prisportalen skal i så fall klare å nivellere ut alt som skjer på markedet til enhver tid av kampanjer og tilbud og prisendringer, hvilket ikke er mulig. Enn videre vil en prisportal sammenligne like varer med vidt forskjellig kvalitet og slik sett gi et fortegnat bilde
- Dagspressen har stort fokus på dagligvarepriser og på utvalget og det bør vurderes om ikke dette er tilstrekkelig.

Utredning om eierskapsbegrensninger

- Det er ikke behov for en slik utredning fordi konkurranseloven og praktiseringen av denne gir tilstrekkelig garanti mot ytterligere konsentrasjon hvis det har uheldige konsekvenser for ressursbruk og forbrukernes interesser.

Med vennlig hilsen
Norges Colonialgrossisters Forbund

Torbjørn Johannson
Styreformann

Steinar B. Kringebotten
Adm. direktør